

מולין יקדין ויהושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה תא

חז"ת

חז"ת דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עיקר התכלית עמל ויגיעה בתורה

אחריו, כך גם הדיבור והמחשבה הראשונים שבבוקר מושכים אחריהם את כל הדיבורים והמחשבות של אותו היום, ולכן יראה האדם לקדש את ראשית מחשבותיו ודיבוריו, ועל ידי כן יוכל בנקל לקדש את כל שאר היום.

על פי זה פירש **הבית אברהם** (שבועות ד"ה ויהי) את הפסוק (שמות יט ז) 'בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים', אם מיד בבוקר יקבל על עצמו מלכות שמים בקולות וברקים, על ידי זה תיקבע בליבו אמונה טהורה ויראת שמים על כל היום.

עוד כתב **החיד"א בעבודת הקודש** (מורה באצבע אות סג) שנכון שלא לדבר בענייניו מעת אשר יקום, ויהיה דיבורו הראשון לברך קונו, וכל שכן שהוא גדר שלא ימשך בדברים עם בני ביתו ומשרתיו קודם שיברך ויתפלל.

בקומו ממיטתו ככה יהיה אצלו כל היום, ועל ידי **תרימו תרומה** תהיה שארית היום מקודשת כמו תבואה אחרי שהפרישו ממנה תרומות ומעשרות.

כל היום נמשך אחר מחשבה דיבור ומעשה הראשונים ביום

לפיכך עמדו רבותינו הקדושים ועוררו אותנו שוב ושוב לקדש את ראשית היום כפי שכתב **באגרא דפרקא** (אות רה) בשם תלמידי **הבעל שם טוב ע"ה** להזהר בעומדו ממיטתו שתהיה המחשבה הראשונה והדיבור הראשון והמעשה הראשונה לה' יתברך בתורה ובמצוות, ועל ידי זה יהיו נגררים כל המחשבה והדיבור והמעשה של כל היום לעבודת ה'. וכן איתא **מהמגיד ממעזריטש ע"ה** שלעולם הדיבור והמחשבה הראשונים הם העיקר, וכמו האח הבכור שכל אחיו נמשכים

ויהי ביום השלישי בהיה הבקר ויהי קולת וברקים וענן כבד על ההר וקל שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה (שמות יט טז).

כפי מה שהאדם מקדש את ראשית היום בעבודת ה' כך זוכה להתקדש בעבודת כל אותו היום, וכך דרש **במאור ושמש** (ד"ה וידבר): **בבואכם אל הארץ** מיד כשבאה הנשמה לעולם הזה בקומו ממיטתו, אזי **ראשית עריסותיכם** תיכף בתחילה כשתעמדו ממיטותיכם, חלה לשון תפילה, שתהיה ראשית עבודתכם בתפילה לה'. וכך היה מפרש **הרה"ק רבי זושא מאניפולי ע"ה**, **בבואכם אל הארץ** מיד כשבאה הנשמה לעולם הזה בקומו ממיטתו, **ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה לה'**, עריסה לשון מיטה, שמיד כאשר תקומו מהמיטה **תרימו תרומה** להפריש את עצמכם לשם ה', במחשבה דיבור ובמעשה, וכמו שיקבל עליו האדם מיד

מילתא דפליאה

במתן תורה כלתה נפשנו להידבק באור פני מלך

שמביאים תענוג, ובואי בְּשָׁמַיִם אלו הינם משורש התענוג שמילא את כל חלל העולם, וראו את המראה הגדול והבהיר של 'יורד ה' על הר סיני' (שמות יט כ) שהרכין הקב"ה שכינתו וירד על הר סיני ופתח להם כל שבעת הרקיעים וראו שהוא יחיד, מרוב תשוקה ועריבות לא יכלו לעמוד ברשפי אש שלהבתי ופרחה נשמתן בדביקות, אך הקב"ה החייה אותם והניחם בחיים כדי שיהיה המשך להתגלות זו לבניהם ובני בניהם עד סוף כל הדורות.

[וראה עוד במאור ושמש (שבועות ד"ה ואמר רבי יהושע בן לוי ה-א') שהרכיב באר היטב השני מאמרים של ר' יהושע בן לוי הנ"ל, אשר מאמר הראשון הוא פירוש למאמר השני וכו', כי במאמר הראשון אמר שנתמלא העולם כולו בשמים, ולא נתבאר לנו מה הם הבשמים ולאיה צורך היה. על זה אמר מאמר השני שעל כל דיבור ודיבור יצאה נשמתם רצונם, לגודל התשוקה והתלהבותם לדבק בשורשם ולא חפצו עוד לשוב לעולם הזה מחמת גודל העריבות שהשיגו והרגישו אור קדושתו יתברך שמו, והוריד הקדוש ברוך הוא טל של תחיה רצה לומר, כאשר אומר במאמר ראשון שנתמלא העולם כולו בשמים, רצה לומר העריבות וקדושה העליונה מהעולם היותר עליון, אשר שם אין שום השגה רק כמאן דאריח ריחא, הוריד קדושה גם לעולם הזה וכאמור, למען יחשקו לשוב לעולם הזה].

אמרו חז"ל (שבת פח:): ואמר רבי יהושע בן לוי, כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתו של ישראל, שנאמר (ש"ה) ש'נפשי יצאה בדברו', ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתו דיבור שני היאך קיבלו, הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם. ולכאורה הדברים צריכים ביאור, האם אכן רצה הקב"ה שימותו, הרי הוריד עליהם טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם, אם כן מלכתחילה מדוע פרחה נשמתם.

ועוד קשה בדברי בני ישראל לפני משה רבינו ע"ה (שמות כ טז) 'ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות'. והקשו צדיקים הרי נשמתו יצאה בדביקות עצומה וגעלה נפשם את בשרם, אם כן מה להם לבני ישראל לחשוש 'פן נמות' וכי יש לך תענוג גדול מזה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו למות מחמת דביקות וכיסופין לה' יתברך.

אולם ביארו הצדיקים, כי אכן במעמד הר סיני ראו בני ישראל את המראה הנפלא מאורו יתברך, והגיעו למעלת המלאכים כדכתיב (תהלים פב ו) 'אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם' שמדבר על עת מתן תורה (ע"ז ה.), ולא זו בלבד, אלא עוד התעלו והגיעו לדרגה גבוהה יותר ממלאכי השרת. וכשהרגישו כי נתמלא כל העולם בְּשָׁמַיִם

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

הטעם שבני ישראל קבלו את מצוות התורה מעט מעט

על הארץ ויעלה מדרגה אחר מדרגה עד שיגיע השמימה.

המדלג שלא כסדר בעבודתו גורם להגביר היצר כנגדו

עוד זאת אמרו והזהירו רבותינו הקדושים, כי המתעלה שלא לפי דרגתו גורם להגביר את היצר נגדו, כי הנה כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו (סוכה נב.), ואם מתעלה בבת אחת גורם לכך שגם היצר הרע יתגבר מאוד כנגדו, וכמעט שלא יהיה ביכולתו לעמוד כנגד יצרו, אכן החכם עיניו בראשו שתהיה עבודתו מעט מעט ובהדרגה, ועל ידי זה ירגיל עצמו להתגבר כנגד יצרו ולא יבוא לידי מכשול. וזהו שהצטוו לאחר מתן תורה (שמות כ כג) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי', שלא יעלו כמה מעלות בבת אחת, כדי שלא יבוא לידי נפילה ובזיון כמו שמסיים הכתוב 'אשר לא תגלה ערותך עליו'.

וזהו שמצינו שהיו בני אדם שזכו ברגע אחד לחיי העולם הבא, והיה רבי בוכה ואומר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים. וענין בכייתו של רבי תמוה, אם יש קונה עולמו בשעה אחת בכייה זו למה. אך כיון שעיקר העלייה בעבודת ה' צריכה להיות לפי הסדר מדרגה אחר מדרגה, ולא באופן זה שאמנם קנה עולמו אך היה זה בשעה אחת ובקפיצה אחת.

בפסוק זה נרמז אזהרה לעובד ה'

היה הרה"ק החתם סופר ע"ה מבאר, כי פסוק זה בא לרמוז לכל הבא בשערי עבודת ה' ועז חפצו להתעלות בעילוי אחר עילוי בעבודתו את בוראו, עליו לדעת דברי התורה ולא יבוא לראות כבלע את הקודש שלא יבוא לבלוע הקדושה בפעם אחת שלא בהדרגה, כי על ידי זה ח"ו ומתו כמו שאמרו חז"ל (ברכות מג:): פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם. אלא על האדם מוטל להכיר את מקומו ודרגתו וכשיתקן וישלים דרגתו יוכל להעפיל לדרגה גבוהה הימנה, וכך כתב בחובות הלבבות (שער אהבת ה' פ"ז), צריך להיזהר לקנות מידות טובות לאט ובמתניות, כדי שיתרגל להתנהג בהם, ויזהר שלא להרבות בעבודתו יותר מיכולתו כדי שלא יאבד מה שכבר יש לו, כי ריבוי השמן בנר הוא סיבה להיחלשות האור.

להיטיב מעשיו, כדי שלא יכביד עליו עול התורה שמא תקופץ בו נפשו.

משל שתהיה העבודה בהדרגה

צא ולמד גם מה שכתב בספר עקידת יצחק (שער צב) שאין נדרש מהאדם להגיע בבת אחת אל השלימות, אלא מעט מעט יעלה עד לראש המדרגות, והמשיל משל למלך שציוה על עבדו לטפס לראש מגדל גבוה, והיה המגדל סגור מכל עבריו ואין דרך לטפס לראשו, התיירא העבד כיצד יעלה בידו להגיע לראש המגדל הגבוה, אמר לו חכם אחד, בודאי אין ביכולת בן אדם להגיע בבת אחת לראש המגדל, אבל העצה לכך היא לעלות ולטפס מעט מעט, ויעשה לו סולמות שיקרבוהו בדרך אל הגג, וכך יוסיף ויטפס עד שיצליח להגיע לראש המגדל. כן הוא גם בעבודת ה' בודאי שאי אפשר לשום אדם להגיע בבת אחת אל השלימות בעבודת ה', והדרך הנכונה היא להתחיל כפי יכולתו ולהוסיף להתעלות מעט מעט עד שיגיע אל השלימות.

יציאת מצרים שלא בהדרגה

ואף שביציאת מצרים זכו בני ישראל להתעלות למעלה ממדרגתם בבת אחת שלא בהדרגה, והיה בזה שינוי סדרי העולם שהאירו להם אורות מופלגים שלא לפי הכנתם, ואפילו שהיו ממש בדיוטא התחתונה והיו ערומים מן המצוות זכו להגיע למדרגות עליונות עד שראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים, מכל מקום ירדו אחר כך ממעלתם, והיו צריכים לעמול במשך מ"ט ימי הספירה לחזור ולהגיע למדרגה זו בכוח מעשיהם.

מצות הגבלה כהכנה למתן תורה

ובדרך זו היתה ההכנה למתן תורה, שהצטוו בני ישראל להגביל עצמם לבלתי יתקרבו לפנים ממחיצתם, וזהו שנאמר להם (שמות יט יב) 'השמרו לכם עלות בהר', שתהיה העליה בהר ה' קימעה קימעה ולא בדרך דילוג וקפיצה, וכמו שהצטוו מיד אחרי מתן תורה 'ולא תעלה במעלות על מזבחי' (שם כ כג), וגם 'סיני' בגימטריא 'סלם', לרמוז שתהיה עבודת ה' כעליה בסולם מדרגה אחרי מדרגה, בבחינת 'סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה' (בראשית כח יב), ולא ידלג בבת אחת לראש המדרגות, אלא יקבע סולם

וזאת עשו להם וחי ולא ימתו בגשתם את קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו וישמו אותם איש איש על עבדתו ואל משאו. ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו (ד יט-כ). כלל גדול מובא בספרים לכל הבא בשערי עבודת ה', שכאשר רוצה להתקרב אל הקדושה הן בענייני סור מרע והן בענייני עשה טוב, צריך להיזהר בזהירות יתירה שלא יבחר לעצמו דרך גבוהה ומדרגות עליונות שלמעלה מהשגותיו וכוחותיו, בין אם הם בגשמיות ובין אם הם ברוחניות, כי המטפס ועולה בלי הדרגה בפסיעה גסה ובפעם אחת, לא די שלא יעלה בידו להחזיק במעלות ומדרגות מופרזות אלו שאינם תואמות לפי מצבו ומעמדו, אלא אף גם זאת עלול ליפול ולרדת אף ממדרגתו אשר כבר עומד בה עתה. וכל זה הוא מעצת היצר הרע להכשיל את האדם, ולכן צריך להיזהר מאוד ולעלות בהדרגה מחיל אל חיל עד שיגיע למדרגה רמה וגבוהה ותתקיים בידו.

גם בני ישראל קבלו את מצוות התורה מעט מעט

כשבא הקב"ה לתת תורה לעם ישראל, לא הכביד עליהם בפתע פתאום עול תרי"ג מצוות, אלא מתחילה במצרים כשהיו ערומים מן המצוות נתן להם דם פסח ודם מילה, ובצאתם ממצרים כשבאו למרה נתן להם שבת וכיבוד אב ואם ודינים, ובמעמד הר סיני ציוה להם עשרת הדברות, עד שבערבות מואב השלים לצוות להם את כל התורה.

מביא רבינו בחיי משל להבנת הדברים, משל לאדם היושב זמן רב בחושך, ואם יצא פתאום ויסתכל בשמש יחשכו עיניו ותסתכן ראייתו, ולכן צריך שיסתכל באור מעט מעט עד שיתרגל בכך. וכשם שיקרה זה באור השמש, הוא הדין והוא הטעם בעצמו באור השכל, כי הדברים השכליים בדמיון הדברים הטבעיים, כי יקרה לשכל כמקרה החושים, וכוחות הנפש הלא הם קשורים עם כוחות הגוף. לכן מצינו בענין השגתו יתברך שיצטרך האדם לחנך שכלו מעט מעט, ובזה תהיה השגתו עולה ומתרחבת והולכת, כענין אור השחר שמתחיל לזרוח מעט אור ואחר כך הולך ומרחיב. ומי שעושה מעשיו במחשך ולא זרח עליו אור התורה, אסור לו לקפוץ בפעם אחת, אלא מעט מעט ירגיל עצמו

בשמירת העיניים תלוי צלם הפנים

לו מראש השנה' (ביצה טז), והשתדלותו אינה מעלה ומורידה כהוא זה. וידע נאמנה, כי אף אם נדרש להתגלגל בדרכים הכל כדאי כדי שלא יהיה קטרוג ח"ו, ולכן יעשה זאת רק בדרך המותרת, וככל שמשתנים פניו אות וסימן הוא כי בביתו יתמלא שובע רב בשפע והרחבה.

כשנוהג כעני ואינו זן עיניו מראיות אסורות מסיר מעליו גזירת ההשתדלות

אך ביתר עומק יש ללמוד מכך, כי אם כל תכלית השתנות פניו היא למנוע קטרוג, הרי שבידו לפעול זאת ללא השתנות פניו, כי כאשר אדם מתהלך בדרכים ומשים עצמו עני שאינו נהנה זון עיניו מכל מנעמי העולם החולפים על פניו, ומקיים 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (להלן טו לט) בהידור, פועל בהנהגתו זו שלא יצטרך לבוא להשתנות פניו וצורתו, כי השיג התכלית שנראה בעיני האומות ושריהם כעניים, וממילא ישפיע עליו 'הזן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כינים' שפע רב בביתו ביותר מאשר ישתנו פניו בדרכים, מאחר שעושה רצון ה' ושומר עיניו שלא לזון חלילה מכל דבר רע.

והוא כעניין שאמרו בגמרא (סוטה ד:): כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש ככר לחם. ומדה טובה מרובה, אדם השמור בקדושה יזכה לפרנסה בריווח, וכעניין זה מצינו שזכות קדושתו של יוסף הצדיק שקידש את עיניו (קייח): היא היא שגרמה לו להיות משביר הארץ. וכך ביאר המהר"ל (גור אריה בראשית מא נה) הטעם שציוה יוסף למצריים שימולו את עצמם, והלא אין מצריים את הגוי להתגיייר. אך הטעם כי לא היו ראויים שיהיו מתפרנסים מיוסף הצדיק אשר שמר הברית ולא בא על הגויה, כי אם על ידי המילה, ואז היו ראויים להתפרנס על ידי יוסף המשביר בזכות המילה. והבן זה, כי בזכות המילה היה יוסף לראש משביר, ולפיכך לא היו ראויים להתפרנס מיוסף, כי אם כאשר נמולו, ודבר זה ידוע למבינים.

כן יעזור ה' שיושפע עלינו ממרום שפע רב בביתנו ללא שנאלץ להשחיר תארנו בגלגול הדרכים, ותחול הברכה עלינו בשפע רב ובהארת פנים, כן יהי רצון, אמן.

להתם, אזי יורידו אותו, כלומר, עלול הוא לבוא לידי ירידה ח"ו. אך **בחנות המשכן** כשאדם נמנע ככל האפשר מלשוטט בחוצות ושומר עיניו **יקימו אותו הלוים** תקומה ועלייה תהיה לו ואשרי חלקו בזה ובבא.

גלגול הדרכים שמוכרח להימצא בהם הוא רק כדי למנוע קטרוג ח"ו

אם אמר יאמר איש מישראל, וכי אני בוחר את האופן בו אוכל להתפרנס, הלא כבר אמרו חכמים שמחטא אדם הראשון נגזר על האדם 'בעצבון תאכלנה' (בראשית ג יז) וכפי הנראה כך גזרה חכמתו העליונה שאתפרנס באופן זה שאצטרך להתגלגל בדרכים לחובת ההשתדלות שלי. תשובה לדבר נמצא ביסוד שהניח **הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה**, וביאר מה שאמרו חז"ל (חגיגה ט:): 'אה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חורא', ופירש **החוזה ע"ה** והביא דבריו **בעל אור לשמים מאפטא ע"ה** (בראשית ד"ה ויאמר), שמדרך העולם בעת שמוליכין הסוס למכרו, נותנים רסן בחיכו ומקשטים את הסוס ליפותו כדי שיקפצו עליו קונים, אך כאשר מחזירים אותו לבית, מסירים ממנו את הרסן וקושרים אותו באבוס ונותנים לו תבן ומספוא לאכול.

זהו הדבר שבאו חז"ל ללמדנו בכך שדימו את העניות לישראל כסוס, דהיינו, שבעיני כל האומות נהיה נראים כעניים כדי שלא יקטרגו עלינו, אבל בביתנו יהיה לנו כל טוב, כדמיון הסוס שאמנם בהיותו בשוק חוסמים את פיו ברסן ונראה כעני שאינו יכול לאכול, אך בבואו לביתו פותחים לו את הרסן ומאכילים אותו כל טוב.

מעתה נשכיל לענייננו, אף אם אמנם נגזר עליך להתגלגל בדרכים בתמניא אפין, אך זאת רק ההשתדלות שנראה בעיני האומות כעניים, אך בבית מוכן לך כל טוב ללא קשר ליגיעה בחובת ההשתדלות, וכשאדם יודע זאת אינו נופל לפיתויי היצר שבמקום זה ובאופן זה ישיג פרנסתו, כי הרי 'מזונותיו קצובים

ובנסע המשכן יורידו אותו הלוים ובחנות המשכן יקימו אותו הלוים (א נא). יש לפרש זאת בדרך דרש על פי דברי **הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה**, ויש שהביאו מאמר זה בשם **החוזה מלובלין ע"ה**, דהנה, שתי פעמים הוזכר 'אשרי' בספר התהלים על סדר אותיות האל"ף בי"ת, האחד 'אשרי יושבי ביתך' (פד ה) שתיקנו לאמרו בתפילה יחד עם פרק 'תהילה לדוד' (פרק קמה) המסודר לפי אל"ף בי"ת, והשני 'אשרי תמימי דרך' (קט א). אך בעוד 'אשרי יושבי ביתך' נאמר בסדר א' ב' בחד אפא, כלומר, פעם אחת בכל אות, השני - 'אשרי תמימי דרך', נאמר בתמניא אפין, מדוע.

כי 'אשרי יושבי ביתך' משבח את היושב בביתו שנשארים פניו כפי שהיה עד עתה, אך 'תמימי דרך' - הנזקק לצאת לדרך, משתנה צורתו ותארו לשמונה פנים, שאינו יכול להישאר בתומו ובצדקותו כפי שהיה עד עתה. וכמו שאמרו משמו של **החוזה מלובלין ע"ה** בפסוק (להלן ט יג) 'והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה מפני מה איש זה טהור הוא, משום 'ובדרך לא היה' ולכן לא הפסיד את קנייניו הרוחניים אשר נאבדים חלילה כאשר יוצא לדרך וחלילה אינו שומר את עיניו.

ולכן באשרי יושבי ביתך' אומרים בסוף הפרק 'תהילת ה' ידבר פי', ואילו בסוף פרק 'אשרי תמימי דרך' נאמר 'תעיתי כשה אובד', שהרוצה לשמור נכסיו וקנייניו הרוחניים, ימנע עצמו עד כמה שיכול מלהסתובב בדרך, שלא ימצא עצמו חלילה בבחינת 'תעיתי כשה אובד'. ואף היוצא לדרך ישמור עיניו לבו ומוחו שיישמרו בטהרתם, ואז יאמר עליו 'אשרי תמימי דרך' - ההולכים בתורת ה', כי אשריו ואשרי חלקו של האדם שכאשר אין לו ברירה ונצרך ללכת בעיר ובשווקים, עם זאת הולך בתורת ה' וכפי ציווי התורה - 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (להלן טו לט), ומוחו תפוס בתורת ה'.

זהו הנאמר בכתוב **בנסוע המשכן יורידו אותו הלוים ובחנות המשכן יקימו אותו הלוים** לרמוז לנו כי **בנסוע המשכן** אף אם הוא בדרגת קדושה בבחינת **משכן** שזכה לעשות מעון ומשכן לשכינה הקדושה בתוכו, אך אם הוא **בנסוע** שאינו ספון בד' אמות של הלכה אלא נוסע מהכא